

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze bakalářské práce

Udržitelnost a jídlo (plýtvání jídlem dětmi: případová studie předškolního zařízení)

Anna Roháčková

©2020 ČZU v Praze

Udržitelnost a jídlo (plýtvání jídlem dětmi: případová studie předškolního zařízení)

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá plýtváním potravin ve školském zařízení u dětí předškolního věku od 3 do 7 let. Ve své výzkumné části autorka využila analýzu potravinového deníku odpadu, denních výdejků, jídelních lístků a spotřebního koše za 1 měsíc. Téma se zabývá problematikou neefektivního zacházení s potravinami a snaží se na tomto konkrétním případě zjistit, jak vypadá plýtvání potravin u malých dětí v případě předškolního zařízení, které navštěvují. Primární data do potravinového deníku odpadu byla získána pomocí kombinace metod zúčastněného a nezúčastněného pozorování. V závěru práce byla provedena analýza a vyhodnocení získaných dat. Z vyhodnocení je zřejmé, že k plýtvání jídlem ve vybraném školním zařízení opravdu dochází. Ve sledovaném měsíci září 2018 byla změřena celková měsíční průměrná hodnota zbytků na jedno dítě v hodnotě 1 118,7 g. Denní průměrná hodnota na jedno dítě činila 62,6 g. Celková hodnota zbytků 64 886 g představuje 25 % z vydané gramáže polévek a hlavních jídel (257 456,2 g).

Klíčová slova: plýtvání potravin, potravinový deník odpadů, spotřební koš, školské zařízení, předškolní děti, udržitelný rozvoj

Úvod

Školní stravování je stravovací služba poskytovaná zejména dětem, žákům a studentům v rámci všech školských institucí. Z tohoto důvodu musí být strava biologicky i kaloricky hodnotná a musí odpovídat platným stravovacím normám uvedených ve vyhlášce č. 107/2005 Sb., o školním stravování. Školní stravování hraje důležitou roli ve vývoji a návyku ke správné životosprávě. Školské zařízení by mělo strávnickům ukázat, jak se mají správně s ohledem na správný vývoj stravovat a dává jim možnost osvojit si návyky, které je budou doprovázet a ovlivňovat po celý život. Výživa zásadně ovlivňuje zdraví každého člověka a optimální uspokojení výživových potřeb dětí, žáků a studentů by mělo být v souladu s doporučeními výživových specialistů ve středu zájmu rodičů.

Cíl a metodika

Cílem práce je na pozadí konceptu udržitelnosti prozkoumat potravinový odpad v případě konzumace obědů a zjistit, jaké jsou stravovací návyky ve vybraném školském zařízení u dětí předškolního věku (od 3 do 7 let), a to především z hlediska toho, jaké jídlo končí jako nesněžené (tj. potravinový odpad). Analýza byla provedena na základě získaných primárních dat (deník potravinového odpadu) a sekundárních dat (denní výdejky, spotřební koš, jídelní lístky). Data do deníku potravinového odpadu u dětí byla získána pomocí kombinace metod zúčastněného a nezúčastněného pozorování. Pozorování probíhalo v přirozeném prostředí, kdy nedošlo k přímému kontaktu mezi pozorovatelem a pozorovanými a nedošlo tak k narušení každodenních návyků v přirozeném prostředí a k ovlivnění pozorovaných dětí, což zaručuje objektivitu výzkumu.

Teoretická část

Teoretická část práce je založena na vymezení pojmů, na kterých staví část praktická. Jedná se o pojmy potravinový odpad ve školních jídelnách (příčiny, způsoby jeho snižování a zakotvení pojmu potravinového odpadu v zákoně) a spotřební koš včetně jeho tvorby. Teoretická část také seznamuje s výzkumy, které probíhaly ve světě v souvislosti s plýtváním potravinami ve stravovacích zařízeních. Další kapitoly popisují „Udržitelný rozvoj“, který se stal v Evropě významným tématem. Jedná se o komplexní soubor strategií, který svým rozvojem uspokojuje potřeby vývoje současné lidské společnosti za předpokladu, že potřeby budoucí generace nebudou oslabeny. Jeho zakotvení v české legislativě uzavírá tuto kapitolu. V závěrečných kapitolách teoretické

části je objasněna legislativa školského stravovacího zařízení s odkazem na její právní ukotvení, provozní a organizační řád a provádění kontrolní činnosti v těchto zařízeních. Další kapitoly jsou věnovány odpadovému hospodářství, kategorizaci odpadů a jeho zpracování se zaměřením na odpady ze stravovacích zařízení, rozdílu mezi odpadem a zbytky, jejich rozdělení a zpracování, ať už z hlediska legislativy Evropské unie, nebo zákonů České republiky.

Empirická část

Výzkum probíhal ve stravovacím zařízení Mateřské školy a školní jídelny Chotětov jehož zřizovatelem je Úřad městyse Chotětov. Toto stravovací zařízení zajišťuje celodenní stravu (přesnídávka, oběd, svačina) primárně pro děti, učitele a zaměstnance mateřské školy Chotětov, přilehlé základní školy, mateřské školy v obci Hřívno a dále pro bývalé zaměstnance výše zmíněných školních institucí a seniory. Strávníci jsou rozděleni do jednotlivých skupin dle věku. Pozorování probíhalo v měsíci září 2018 a týkalo se pouze skupiny předškolních dětí (tři třídy), které navštěvují mateřskou školu Chotětov tj. věkové skupiny od 3–7 let. Potravinový deník byl rozdělen na jednotlivé týdny a třídy. Byly hodnoceny vydané gramáže jednotlivých porcí a přijaté zbytky v gramech rozdělené na přílohu a maso (pokud se jednalo o směs například špagety, zbytky nebyly rozděleny na přílohu a maso, ale byly zváženy dohromady). Při vážení zbytků se k příloze přidávala zelenina a k masu omáčka. Hodnocení vráceného jídla bylo rozděleno dle pohlaví dětí na zbytky chlapců a zbytky dívek. V průběhu měsíčního pozorování konzumace obědů dětmi předškolního věku bylo také zaznamenáváno chování strávníků při konzumaci. Pozorování bylo dále zaměřeno i na provoz školní kuchyně a jídelny. Nedílnou součástí pozorování bylo zjistit a vyhodnotit, jak dané zařízení nakládá s odpady.

Diskuze

Při celodenním stravování bylo vydáno celkem 2 349 přesnídávek, obědů a svačin. Dětem v 1. věkové kategorii 3–6 let bylo vydáno 2 133 pokrmů a dětem ve 2. věkové kategorii 7 let bylo vydáno 216 pokrmů. Celková hodnota odpadu za všechny tři třídy činila 64 886 g a průměrná celková měsíční hodnota odpadu na jedno dítě byla 1 119 g. V mateřské škole bylo v měsíci září zapsáno ke stravování 31 chlapců a 27 dívek. V celkovém součtu všech tří tříd plynuli odpadem chlapci i dívky totožně. Denní průměrná hodnota potravinového odpadu na jednoho strávníka byla 62,6 g.

Ve srovnání s výsledky z případových studií z teoretické části lze naměřený výsledek 62,6 g potravinového odpadu brát za reálný. Ve studii „Food Waste Auditing at Three Florida Schools“, která byla provedena na třech floridských školách v USA, byla výsledná naměřená denní průměrná hodnota na jednoho strávnicka 60,7–95,3 g. Naopak vyšší denní průměrná hodnota potravinového odpadu 160 g/strávnicka byla naměřena ve studii „Why the waste? A large-scale study on the causes of food waste at school canteens“, která výzkum provedla na italských základních školách.

Z hlediska dodržení pravidel vycházejících ze Zásad pro sestavování jídelních lístků za měsíc září 2018 lze říct, že jídelní lístek byl sestaven plnohodnotně, pestře a kvalitně. Různorodost jednotlivých jídel v rámci celodenního stravování ve vztahu k chuti, konzistenci, technologickým úpravám, barevnosti a vůni byla splněna.

Z pohledu plnění spotřebního koše lze situaci hodnotit jako optimální. Spotřební koš je v kritických kategoriích (ryba, luštěniny, mléko a ovoce) plněn na 100 a více procent, kritická kategorie zelenina je plněna optimálně. Kategorii mléka naplňuje nabídka mléčných výrobků a mléčných nápojů k dopolední a odpolední svačině (mléko, caro). Nedostatkem se jeví větší procento používání smažení jako technologické úpravy masa. Naopak komodita luštěniny byla plněna velice dobře zařazením vhodných surovin do polévek (cizrna, červená čočka, hnědá čočka, fazole, hrách) a příloh (čočka, hrách). Celkový výsledek je přijatelný.

Závěr

V bakalářské práci bylo popsáno školní stravování se zaměřením na potravinový deník odpadu a spotřební koš. Data z kombinace zúčastněného a nezúčastněného pozorování pro deník potravinového odpadu a jednotlivé složky spotřebního koše byla podrobně rozebrána. Z podrobné analýzy vyplynulo, že celková hodnota odpadu za všechny 3 třídy činila 64 886 g, jedná se o 25 % z celkové vydané gramáže polévek a hlavních jídel (257 456,2 g). Měsíční průměrná hodnota odpadu na jedno dítě byla 1 119 g. V celkovém součtu všech tří tříd plýtvali odpadem chlapci i dívky totožně. Nutno říct, že sestavit pestrý a vyvážený jídelní lístek s omezeným finančním stropem není jednoduché. Tato práce může sloužit jako důkaz, že vařit tak, aby strava byla pestrá, různorodá, dostupná a zároveň chutnala všem strávnickům je obtížně zvládnutelné. Obecně plnění norem při zachování pestrosti a různorodosti celodenního stravování v daném

měsíci je někdy obtížné, ale myslím si, že ve školní jídelně při mateřské škole Chotětov se jim tyto úkoly daří plnit poměrně dobře.

Použitá literatura

BOSCHINI, M., a další. 2019. Why the waste? A large-scale study on the causes of food waste at school canteens. *Journal of Cleaner Production*. ISSN 0959-6526.

PETROVÁ, J., ŠMÍDOVÁ, S. 2014. *Základy výživy pro stravovací provozy*. Plzeň: jídelny.cz. ISBN 978-80-905557-0-9.

TUPÝ, J. 2016. *Metodické komentáře a úlohy ke Standartům pro základní vzdělání – výchova ke zdraví*. Praha: NKÚ. ISBN 978-80-7481-175-3.

Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování.

WILKIE, A. C., GRAUNKE, R. E., CORNEJO, C. 2015. Food Waste Auditing at Three Florida Schools. *MDPI AG*. ISSN 2071-1050.